

van de verhouding dezer wetenschap tot de overige wetenschappen, Immers het „Erkannte” als voorwerp dezer wetenschap zal niet licht iemand coördineeren met de openbaring Gods of met de natuur of met het recht of met den mensch als voorwerp der overige wetenschappen. Gij gevoelt het: „das Erkannte” behoort niet tot dezelfde verdeeling van de objecten der wetenschap, het ligt in eene andere sfeer of op een ander niveau.

De geestige definitie van Böckh kunnen we dus verder laten rusten. Maar voor ik er nu toe overga het voorwerp der philologie, naar mijn inzien, nader te bepalen, moet ik u eerst wijzen op tweeërlei moeilijkheid, die zich tot nog toe in elke encyclopaedie der philologie voordoet, namelijk de verhouding der philologie tot de geschiedenis eenerzijds en tot de wijsbegeerte anderzijds.

Böckh identificeert philologie en geschiedenis. Nu is het zeker moeilijk te bepalen wat de geschiedenis als wetenschap is, maar dit gevoelt een ieder, al is het ook alleen door het taalgebruik, dat philologie en geschiedenis niet identiek zijn. Toch is van den anderen kant de overeenkomst tusschen deze beide wetenschappen zóó groot, dat het juiste onderscheid niet in 't oog springt. Het groote kenmerk der philologie bijv., dat haar voorwerp in de overlevering te zoeken is, heeft zij met de geschiedenis gemeen 1); de hermeneutiek en de kritiek zijn daarom voor beide onmisbaar.

Terecht zegt dan ook Bernheim 2), dat deze beide wetenschappen zóó na aan elkander grenzen, dat de historicus even dikwijls als philoloog fungeert, als de philoloog het werk van den historicus verricht. Toch wil hij ze scheiden en definieert dan de geschiedenis „als de wetenschap van de ontwikkeling der menschen in hunne werkzaamheid als sociale wezens”. 3) Wij betwijfelen

---

1) „Das Object der Untersuchung ist weder die Thatsache an sich, noch die Handlung, aus der sie entsprungen, sondern die Ueberlieferung, die von beiden besteht.” Ottokar Lorenz, Leopold von Ranke. Berlin. 1891. Pag. 308.

2) Lehrbuch der Historischen Methode von Ernst Bernheim, Leipzig 1889; pag. 66.

3) Pag. 4.